

Rapport 2008:85

Arkeologisk förundersökning

Vindkraftverk vid Stavlösa 15:1

Intill RAÄ 14
Stavlösa 15:1
Orlunda socken
Vadstena kommun
Östergötlands län

Petter Nyberg

Vindkraftverk vid Stavlösa 15:1

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat och åtgärdsförslag	4
Referenser	6
Tekniska uppgifter.	7

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

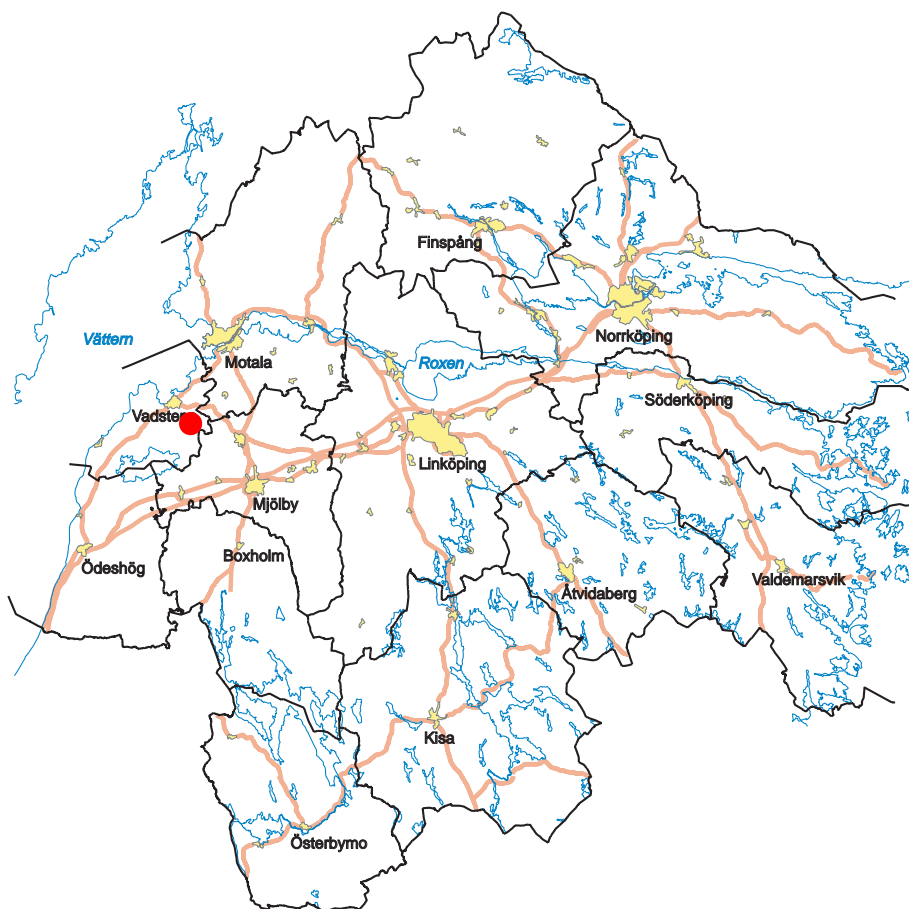
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

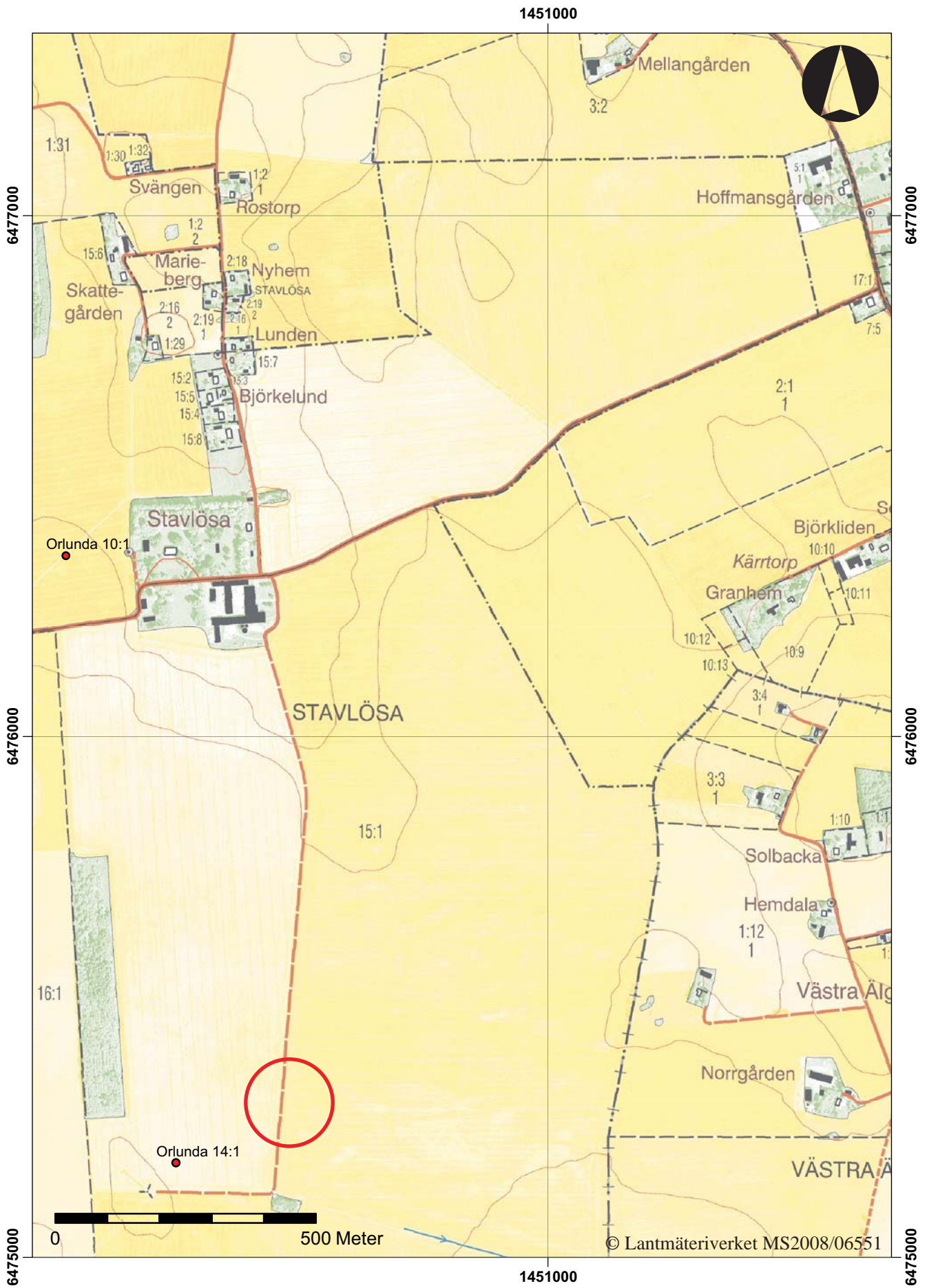
Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde den 18 april 2008 en arkeologisk förundersökning. Den arkeologiska förundersökningen föranleddes av uppförandet av ett vindkraftverk inom fastigheten Stavlösa 15:1, Orlanda socken, Vadstena kommun. Vid förundersökningen drogs två sökschakt. Inget av arkeologiskt intresse framkom. Östergötlands länsmuseum anser att inga ytterligare arkeologiska åtgärder är nödvändiga.

Beslut om fortsatta arkeologiska åtgärder fattas av Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Petter Nyberg
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

Den arkeologiska förundersökningen föranleddes av planerad vindkraftsetablering inom fastigheten Stavlösa 15:1, Orlunda socken, Vadstena kommun, Östergötland. Vindkraftverkets fundament var beräknat till ca 12 x 12 m. En ny kranplats skulle dessutom anläggas intill verket vid en befintlig väg. En elkabel skulle grävas ner på ca 0,6-0,8 m djup mellan vindkraftverket och en samlingsstation.

Förundersökningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län. Arbetet skedde på uppdrag av RGP Vindkraftkonsult AB. Stavlösa gård AB svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för förundersökningen samt skrivandet av rapporten var Petter Nyberg.

Områdesbeskrivning

Arbetsområdet låg i fullåkerbygd nordöst om Tåkern. Exploateringen skedde i öppet läge, ca 105 m ö h, söder om Stavlösa i Orlunda socken. Orlunda nämns för första gången 1314. Socknen har fått sitt namn från kyrkbyn. Förleden är oklar, möjligen härrör det från en motsvarighet till ett fornisländskt ord som betyder stenig mark. Efterleden innehåller *lund*, vilket sannolikt har betydelsen ”skogsdunge”. Stavlösa anses vara ett s k äkta *lösa*-namn, där *lösa* skulle kunna beteckna ”äng, betesmark”. De ”äktade” *lösa*-namnen är förvikingatida, snarast från folkvandringstiden. *Stav* betyder möjligen ”rågångstav, gränsmärke” (Franzén 1982; Svenskt ortnamnslexikon 2003).

Att trakten är fullåkerbygd präglar spåren av förhistorien. Endast fjorton fasta fornlämningar är upptagna i Orlunda sockens fornlämningsregister. Av dessa betecknar vissa redan borttagna eller bortodlade fornlämningar, bl a har en numera borttagen hög (RAÄ 7, Orlunda sn) legat ca 1 km nordväst om det nu aktuella exploateringsområdet.

En sköldbuckla, ett halvt sköldhandtag samt en lansspets har hittats nära Stavlösa herrgård. Föremålen, som nu förvaras på SHM, bör härröra från en vapengrav vars närmare fyndomständigheter saknas. Nicklasson daterar fynden till period C1a, d v s tidig yngre romersk järnålder, 200-talet e Kr (Oxenstierna 1958:135; Nicklasson 1997:200f). Även tre föremålsfynd med okänd fyndplats finns noterade för Stavlösa; en spetsnackig flintyx, ett bronsspänne och en trolig skafthålsyx (i museets samlingar ÖLM nr 2a, 2b, 2c).

Under år 2003 genomförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 i

samband med schaktning för uppförande av tre vindkraftverk på fastigheterna Hovgården 1:4, Stavlösa 3:4 och Stavlösa 15:1. Vid schaktning på eller invid samtliga fundament påträffades då fornlämningar av boplatsskarakter i form av en hårdbotten samt stolphål, gropar och ränna (RAÄ 13; RAÄ 14, Orlunda sn; RAÄ 75, Hov sn). Boplatsslämningarna vid RAÄ 14, vilka är närmast det planerade vindkraftverket, ligger drygt 200 m sydväst om det aktuella exploateringsområdet. Den arkeologiska utredningen år 2003 visade att fornlämningar under mark är att förvänta i höjdlägen (Räf 2004).

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var primärt att fastställa om fast fornlämning berördes av det planerade arbetsföretaget. Om så var fallet skulle förundersökningen söka fastställa dess karaktär, vilket inbegrep utbredning och datering samt potential för eventuell vidare undersökning.

Resultatet från förundersökningen ska ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet samt utgöra ett underlag för uppdragsgivarens planeringsarbete.

Metod och dokumentation

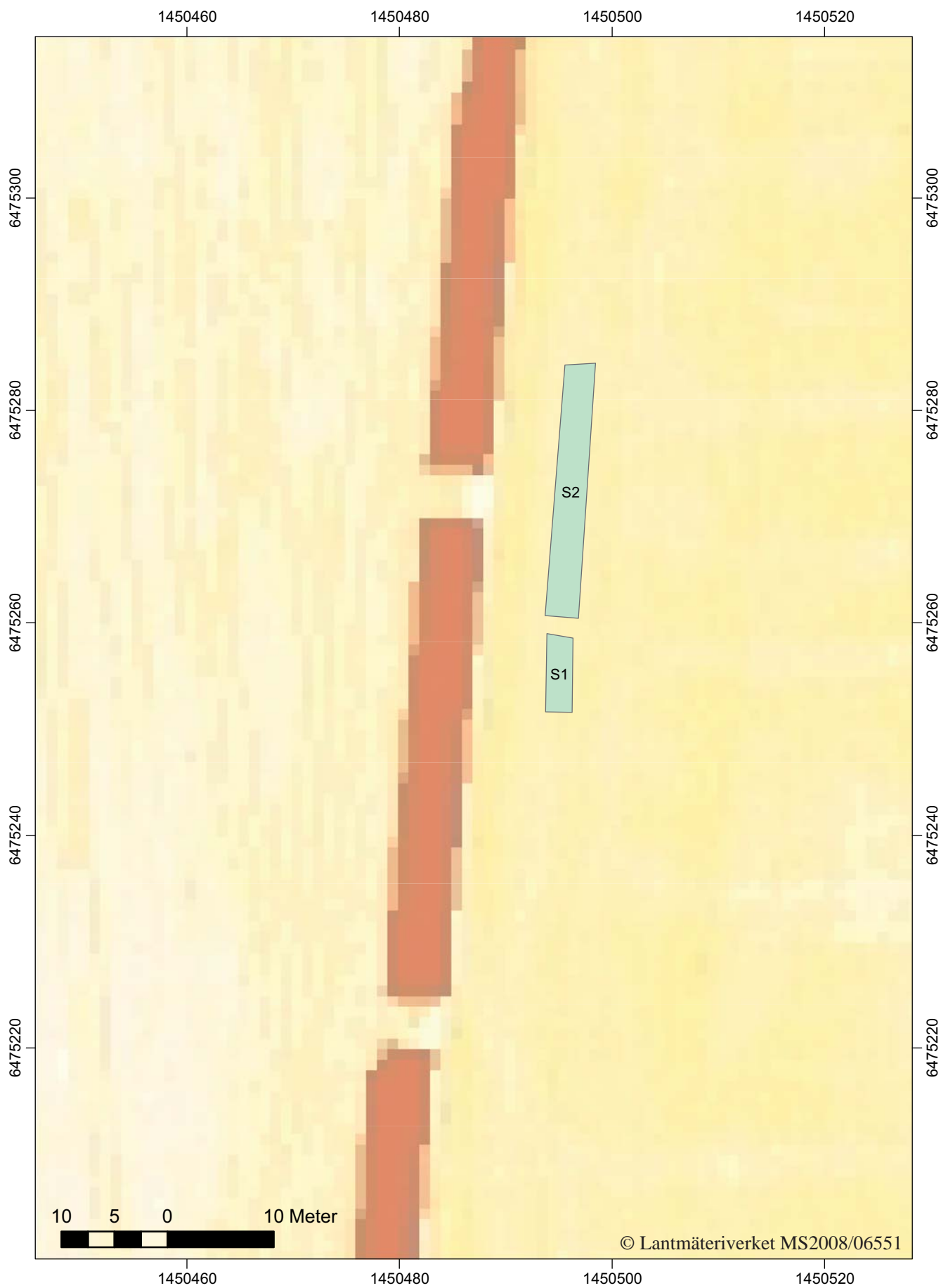
Den arkeologiska förundersökningen kom att utföras i form av sökschaktsgrävning. Sökschakten togs upp med hjälp av grävmaskin. Schakten beskrevs och mättes in med DGPS.

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum

Resultat och åtgärdsförslag

Vid den arkeologiska förundersökningen drogs två 0,4 meter djupa sökschakt (S1, S2). Schakt 1 var 7,2 meter långt och 2,6 meter brett. Schakt 2 var 24,0 meter långt och 3,1 meter brett. Sökschakten omfattade totalt 93 m². Fyllningen i schakten bestod av mörk grå humös lera. Undergrunden utgjordes av ljus grå/rödgrå lera. Inget av arkeologiskt intresse framkom i schakten.

Östergötlands länsmuseum anser att inga ytterligare arkeologiska åtgärder är nödvändiga. Beslut om fortsatta arkeologiska åtgärder fattas av Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Figur 3. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med söschakten markerade. Skala 1:500.

Referenser

- Franzén G. 1982. *Ortnamn i Östergötland*. Stockholm.
- Nicklasson P. 1997. *Svärdet ljuger inte*. Acta archaeologica Lundensia. Series in 40:22. Stockholm.
- Oxenstierna E. 1958. *Die ältere Eisenzeit in Östergötland*. Eget förlag.
- Räf E. 2004. *Arkeologi i blåsväder. Vindkraftverk och anslutande elkablar. Väderstad, Hov, Svanshals, Rök, St. Åby, S:t Per, Står och Ekebyborna socknar, Motala, Mjölby, Ödeshögs och Vadstena kommuner, Östergötlands län*. Arkeologiska utredningar och förundersökningar. Rapport 2004:21. Östergötlands länsmuseum.
- Svenskt ortnamnslexikon*. 2003. Orlunda. (Red: Wahlberg, M.). Språk- och folkminnesinstitutet. Uppsala.

Tekniska uppgifter

Lokal	Stavlösa 15:1
Socken	Orlunda sn
Kommun	Vadstena
Län och landskap	Östergötland
Fornlämning	Intill RAÄ 14
Ekonomiska kartans blad	085 50 (8F 5a Orlunda)
Koordinater	X6475269, Y1450495 (mittpunkt)
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
Länsstyrelsens dnr	431-27475-07
Beslutsdatum	2008-04-08
Länsmuseets dnr	645/07
Länsmuseets projektnummer	530743
Uppdragsgivare	RGP Vindkraftkonsult AB
Kostnadsansvarig	Stavlösa gård AB
Projektledare	Petter Nyberg
Personal	-
Fältarbetstid	2008-04-18
Totalt undersöktes	93 m ²
Fynd	Nej
Foto	Nej
Analyser	Nej
Grafik	Petter Nyberg
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273 Rapport 2008:85 © Östergötlands länsmuseum

Östergötlands länsmuseum utförde den 18 april 2008 en arkeologisk förundersökning. Den arkeologiska förundersökningen föranleddes av uppförandet av ett vindkraftverk inom fastigheten Stavlösa 15:1, Orlunda socken, Vadstena kommun. Vid förundersökningen drogs två sökschakt. Inget av arkeologiskt intresse framkom. Östergötlands länsmuseum anser att inga ytterligare arkeologiska åtgärder är nödvändiga.

Beslut om fortsatta arkeologiska åtgärder fattas av Länsstyrelsen i Östergötlands län.